

KÖZPONTI
STATISZTIKAI
HIVATAL

VAS MEGYE SZÁMOKBAN

2013

A decorative graphic on a dark blue background consisting of various white numbers of different sizes and orientations, arranged in a roughly triangular shape pointing upwards. The numbers include 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, and 10, with some numbers appearing multiple times or in different sizes to create a sense of depth and movement.

Tartalom

Főbb jellemzők	2
1. Népeség, népmozgalom	4
2. Munkaerőpiac	6
3. Egészségügy, baleset	8
4. Szociális ellátás	10
5. Oktatás, kultúra	12
6. GDP, kutatás-fejlesztés	14
7. Gazdasági szervezetek, beruházás	16
8. Mezőgazdaság	18
9. Ipar, építőipar	20
10. Lakás	22
11. Turizmus, kereskedelem, vendéglátás	24
12. Környezet, infrastruktúra	26
Vas megyei portré	28
Adottságok	28
Társadalom	29
Gazdaság	32
Kiemelt értékünk	39
Szőlő- és bortermelés	39

Jelmagyarázat

- A megfigyelt statisztikai jelenség nem fordult elő.
- 0 A mutató értéke olyan kicsi, hogy kerekítve zérust ad.
- .. Az adat nem ismeretes.
- + Előzetes adat.
- ... Nem közölhető adat.

Megjegyzések

A 2013. évi adatok általában előzetesek.

A kiadványban felhasznált adatok csoportosítása mindig az adott év január 1-jei állapotának megfelelő területi beosztás szerint történt.

A részadatok összegei a kerekítések miatt eltérhetnek az összesen adatoktól.

A százalék- és viszonyszámok kiszámítása kerekítés nélküli adatok alapján történt.

A módszertani információk és a fogalmak magyarázata megtalálható a Központi Statisztikai Hivatal honlapján.

		Vas megye	
BP	Budapest	Megyeszékhely	Szombathely
BÁ	Bács-Kiskun	Terület, km ²	3 336
BA	Baranya	Települések száma ^{a)}	216
		Ebből: város ^{a)}	13
BÉ	Békés	Népesség, ezer fő ^{a)}	255
		Városi népesség aránya, % ^{a)}	61,4
BO	Borsod- Abaúj- Zemplén	Népsűrűség, fő/km ²	76
CS	Csongrád	Foglalkoztatási arány, % ^{b)}	54,3
		Munkanélküliségi ráta, % ^{b)}	7,5
FE	Fejér	Alkalmazásban állók havi nettó átlag- keresete, forint ^{b)}	131 575
GY	Győr- Moson- Sopron	Öregségi átlagnyugdíj, forint ^{a)}	111 600
HA	Hajdú-Bihar	Tízezer lakosra jutó működő kórházi ágy ^{b)}	73
HE	Heves	Középiskolai tanulók száma a nappali oktatásban, fő ^{b)}	9 359
JÁ	Jász- Nagykun- Szolnok	Felsőfokú alap- és mesterképzésben részt vevők száma, fő ^{b)} c)	6 293
KO	Komárom- Esztergom	Egy főre jutó GDP, ezer forint ^{d)}	2 607
		A kutatás-fejlesztés ráfordításai a GDP százalékában ^{d)}	0,59
NÓ	Nógrád	Ezer lakosra jutó regisztrált vállalkozások száma ^{e)}	152
PE	Pest	Egy főre jutó beruházás, ezer forint ^{d)}	726
		Termőterület, ezer hektár ^{f)}	260
SO	Somogy	Egy főre jutó ipari termelés, ezer forint ^{b)}	3 208
SZ	Szabolcs- Szatmár- Bereg	Tízezer lakosra jutó épített lakás ^{b)}	8
TO	Tolna	Kereskedelmi szálláshelyen eltöltött vendégéjszaka, ezer ^{b)}	1 326
VA	Vas	Ezer lakosra jutó személygépkocsi ^{e)}	348
VE	Veszprém	Ezer lakosra jutó internet-előfizetés ^{b)}	216
		Autópályák, autóutak, km ^{b)}	–
ZA	Zala	Működtetett vasútvonalak, km ^{d)}	324

a) 2014. január 1-jei adat.

b) 2013. évi adat.

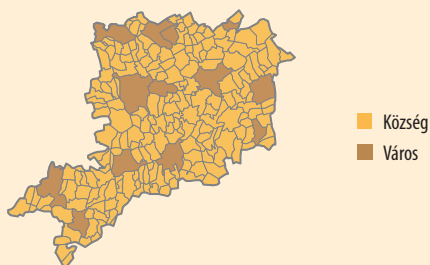
c) A megyében állandó lakóhellyel rendelkezők adata.

d) 2012. évi adat.

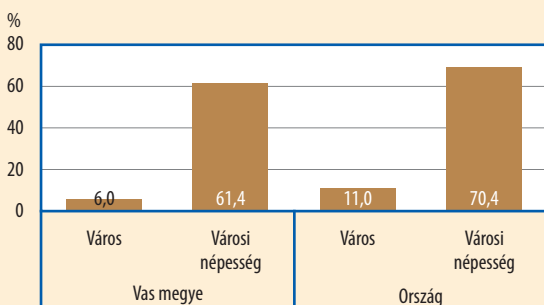
e) 2013. december 31-ei adat.

f) 2013. május 31-ei adat.

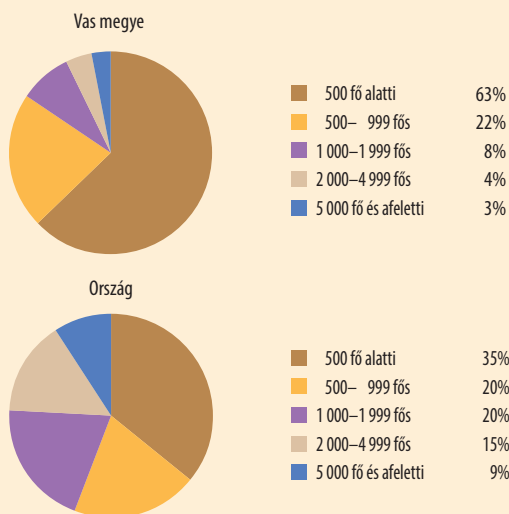
1. ábra A megye települései, 2014. január 1.

2. ábra A városok és a városi népesség aránya, 2014. január 1.

3. ábra A települések megoszlása népességnagyság-kategóriák szerint, 2013. január 1.

Főbb jellemzők

1. Népeség, népmozgalom

1.1. tábla A lakónépeség* alakulása és a főbb népmozgalmi események

Megnevezés	2011	2012	2013
Lakónépeség, január 1., ezer fő			
Férfi	124	123	123
Nő	134	133	132
Összesen	258	256	255
Ebből:			
megyeszékhelyen	80	78	78
többi városban	76	77	76
községekben	102	102	101
A lakónépeség korösszetétele, január 1., %			
14 évesek és fiatalabbak	13	13	13
15–64 évesek	70	70	69
65 évesek és idősebbek	17	17	18
Főbb népmozgalmi adatok			
Élvezületés, fő	1 826	1 976	1 962
Halálozás, fő	3 503	3 601	3 480
Házasságkötés, eset	859	926	884
Belföldi vándorlási különbözet, fő	504	414	501

1.2. tábla A születéskor várható átlagos élettartam

(év)			
Nem	1990	2001	2012
Férfi	66,00	68,84	70,66
Nő	73,94	77,12	78,25

1.3. tábla Átlagéletkor

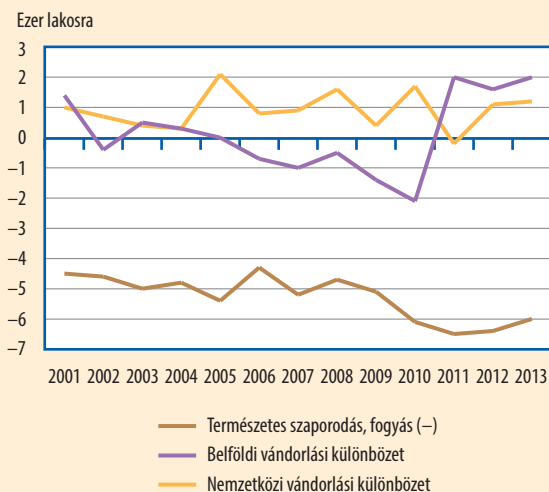
(év)			
Nem	1990	2001	2013
Férfi	35,7	37,6	40,6
Nő	39,0	41,3	44,5

* A 2011. január 1-jei lakónépeség a 2001. évi népszámlálás alapján, a 2012. és 2013. január 1-jei lakónépeség a 2011. évi népszámlálás alapján továbbvezetett adat.

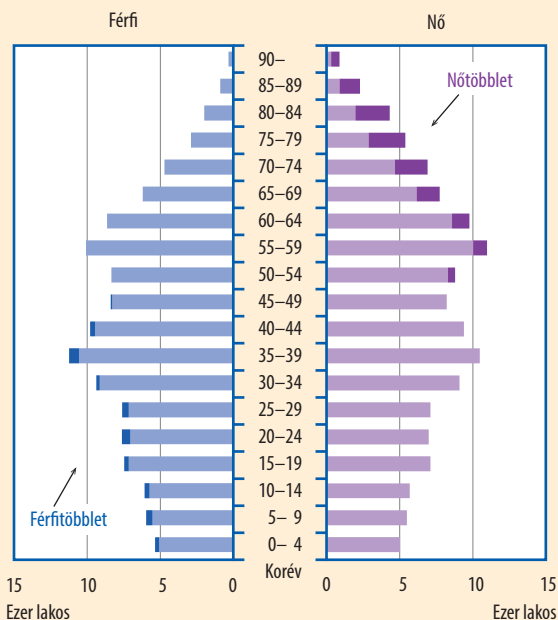
1. Ezer lakosra jutó természetes fogyás, 2013

(‰)

1.1. ábra A népességszámot alakító népmozgalmi események arányszámai

1.2. ábra A népesség száma nem és életkor szerint, 2013. január 1.

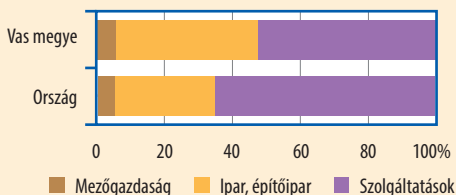

2.1. tábla A 15–74 éves népesség gazdasági aktivitása*

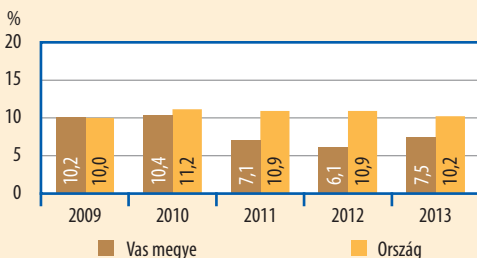
Megnevezés	2011	2012	2013
Foglalkoztatott, ezer fő	108,5	110,7	108,3
Ebből:			
középfokú végzettségű	74,6	72,4	75,0
diplomás	21,0	22,3	19,4
férfi	57,8	59,9	59,5
Munkanélküli, ezer fő	8,3	7,2	8,7
Ebből:			
legalább egy éve munkát keres ^{a)}	3,9	3,3	3,4
férfi	4,8	4,3	4,5
Gazdaságilag nem aktív, ezer fő	83,6	82,0	82,5
Ebből:			
szeretne dolgozni	4,6	4,9	6,1
nappali tagozatos tanuló	20,2	18,4	18,5
Aktivitási arány, %	58,3	59,0	58,6
Foglalkoztatási arány, %	54,1	55,4	54,3
Munkanélküliségi ráta, %	7,1	6,1	7,5

a) Az alacsony mintaelemszám miatt az 5,0 alatti értékek fenntartással kezelendők.

2.1. ábra A foglalkoztatottak megoszlása összevont nemzetgazdasági ágak szerint, 2013*

2.2. ábra A 15–74 éves népesség munkanélküliségi rátája*

* A KSH munkaerő-felmérése alapján.

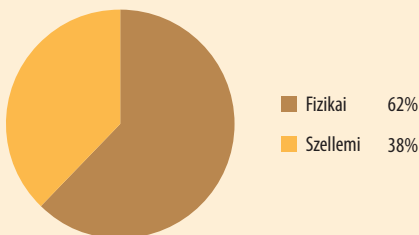
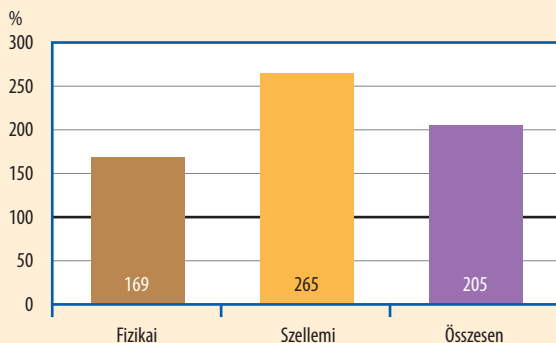
2. A 15–74 éves népesség foglalkoztatási aránya, 2013

(%)

2.2. tábla Havi bruttó átlagkereset állománycsoportok szerint*

Állománycsoport	2011	2012	2013
Forint/hó			
Fizikai foglalkozású	144 478	156 813	165 623
Szellemi foglalkozású	236 182	248 360	259 288
Összesen	178 801	190 725	200 878
Előző év=100,0			
Fizikai foglalkozású	106,4	108,5	105,6
Szellemi foglalkozású	103,1	105,2	104,4
Összesen	105,1	106,7	105,3

2.3. ábra A teljes munkaidőben alkalmazásban állók számának megoszlása állománycsoportonként, 2013***2.4. ábra** A teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete a minimálbér százalékában állománycsoportonként, 2013*

* Az évközi intézményi munkaügyi-statisztikai adatgyűjtési rendszer alapján.

3.1. tábla Háziiorvosi, házi gyermekorvosi ellátottság

Megnevezés	2000	2011	2012
Háziiorvos és házi gyermekorvos összesen	183	171	172
Egy háziiorvosra és házi gyermekorvosra jutó lakos, fő	1 471	1 500	1 484
Egy háziiorvosra jutó betegforgalom	10 108	11 684	11 870
Egy házi gyermekorvosra jutó betegforgalom ^{a)}	5 610	6 607	6 600

^{a)} Tanácsadás nélkül.

3.2. tábla Fekvőbeteg-ellátás

Megnevezés	2000	2012	2013
Működő kórházi ágyak száma	1 995	1 832	1 867
Működő kórházi ágyak tízezer lakosra jutó száma	75	72	73
Elbocsátott betegek száma, ezer	56	57	56
Ápolás átlagos tartama, nap	9	9	9
Ágykihasználás, %	72	74	74
Egynapos kórházi ellátás, ezer eset	..	5	6

3.3. tábla A járóbeteg-szakellátás leglátogatottabb rendeléseinek főbb adatai, 2012* (ezer)

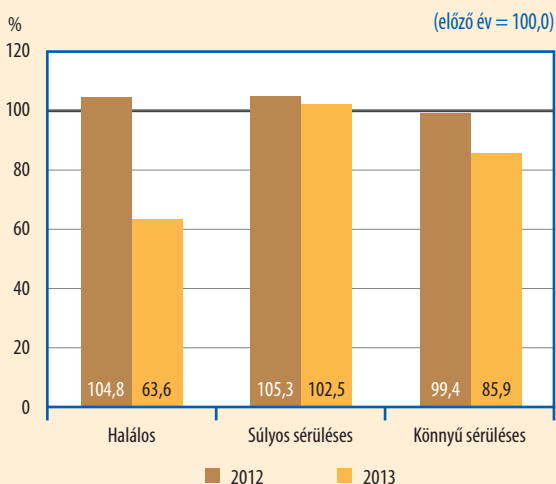
Megnevezés	Megjelenési eset	Beavatkozás	Teljesített szakorvosi munkaóra
Belgyógyászat	71	175	23
Sebészet	42	101	11
Képkalkító diagnosztika	108	236	31
Laboratóriumi diagnosztika	278	3 799	10
Fizioterápia	103	699	1
Reumatológia	80	277	14
Tüdőgyógyászat	45	101	14
Fül-, orr-, gégegyógyászat	40	241	11
Szemészet	41	172	13

* A MÁV adataival együtt. Az adatok csak a magyar biztosítás alapján végzett ellátásokat tartalmazzák.

3. A balesetet szenvedett személyek számának változása 2012 és 2013 között (%)

3.4. tábla Személy sérüléses közúti közlekedési balesetek és a balesetet szenvedett személyek

Megnevezés	2000	2012	2013
Balesetek			
Halálos	30	22	14
Súlyos sérüléses	188	158	162
Könnyű sérüléses	233	347	298
Összesen	451	527	474
Balesetet szenvedett személyek			
Meghalt	37	28	15
Súlyosan megsérült	218	196	186
Könnyen megsérült	384	489	446
Összesen	639	713	647

3.1. ábra A közlekedési balesetek számának alakulása**3.5. tábla Munkabalesetek**

Megnevezés	2000	2012	2013
Összesen	994	465	481
Ebből:			
halálos	6	5	4
csonkulásos	15	8	15
súlyos	9	6	6

4.1. tábla A nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők, január

Megnevezés	2012	2013	2014
Ellátottak száma, fő			
Összesen	76 816	75 793	73 961
Ebből:			
öregségi nyugdíj	51 621	52 905	54 288
megváltozott munkaképességűeknek járó ellátás	10 663	10 105	9 610
Havi teljes ellátás átlagos összege, forint/fő			
Összesen	91 373	98 754	101 608
Ebből:			
öregségi nyugdíj	100 199	108 370	111 600
megváltozott munkaképességűeknek járó ellátás	65 424	69 743	69 998

4.2. tábla Bölcsődei ellátás, december 31.

Megnevezés	2011	2012	2013
Működő bölcsőde	14	15	16
Működő férőhely	794	811	840
Kisgyermeknevelő	149	155	148

4.3. tábla Alap- és nappali ellátásban részesülők

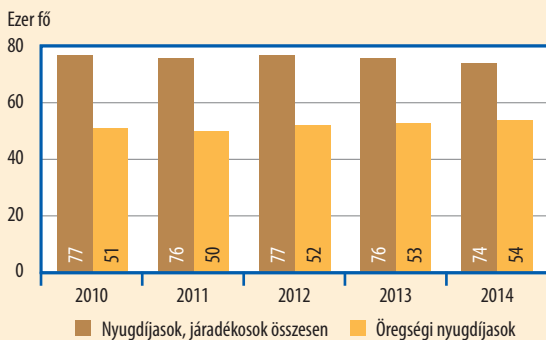
Megnevezés	2011	2012	2013
Idősek nappali ellátása	988	954	884
Szociális étkeztetés	4 310	4 093	4 077
Házi segítségnyújtás	1 699	2 107	2 404

4.4. tábla Gyermekvédelmi szakellátásban részesülők

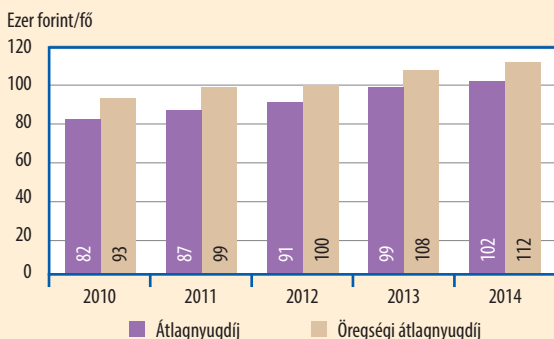
Megnevezés	2011	2012	2013
Gyermekotthonban nevelt kiskorú	213	231	233
Nevelőszülőnél nevelt kiskorú	152	145	147
Ápolást, gondozást nyújtó intézményben nevelt kiskorú	2	2	2
18 éves és idősebb gondozott	56	56	63
Összesen	423	434	445

4. Öregségi nyugdíjasok a népesség százalékában, 2014. január

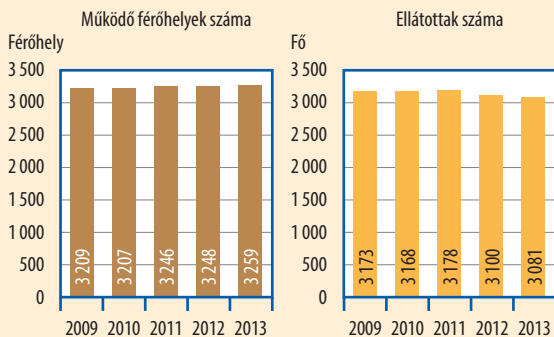
4.1. ábra A nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma, január*

4.2. ábra Átlagnyugdíjak, január*

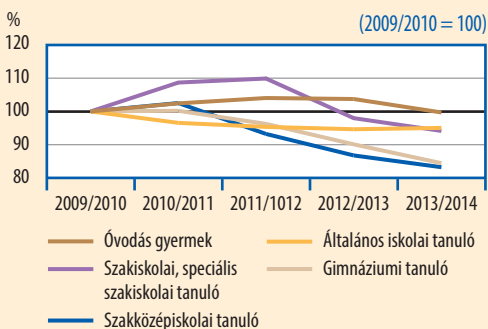
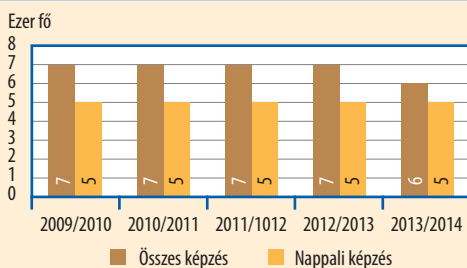
4.3. ábra A tartós és az átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények főbb adatai

* A nyugdíjrendszer 2012. évi átalakítása miatt a 2012 előtti és utáni időszak adatainak összehasonlíthatósága erősen korlátozott.

5.1. tábla A köznevelési intézmények főbb adatai a nappali oktatásban, 2013/2014

Intézmény	Feladatellátási hely	Gyermek, tanuló	Egy gyermek-csoportra/ osztályra	Egy pedagógusra
			jutó gyermek, tanuló	
Óvoda	131	7 695	22	11
Általános iskola	111	18 026	20	10
Szakiskola, speciális szakiskola	21	3 296	21	12
Gimnázium	15	3 813	29	12
Szakközépiskola	25	5 546	25	11

5.1. ábra Óvodai nevelésben, iskolai oktatásban részesülők a nappali oktatásban

5.2. ábra A felsőfokú alap- és mesterképzésben részt vevő hallgatók száma*

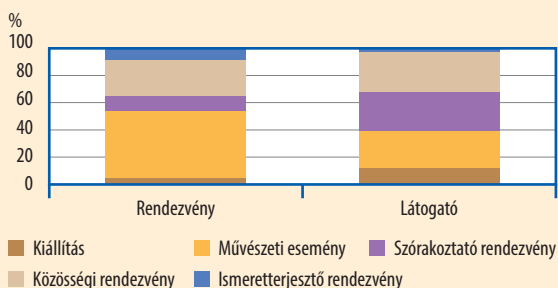
* A megyében állandó lakóhellyel rendelkezők. A főiskolai szintű, az egyetemi szintű és az osztatlan képzésben részt vevőkkel együtt.

5. Az ezer lakosra jutó általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban, 2013/2014

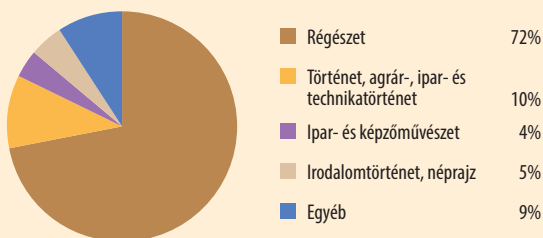
5.2. tábla A kulturális intézmények főbb adatai

Megnevezés	2011	2012	2013
Közművelődési intézmények			
Száma	194	187	163
Rendezvények száma	7 071	7 071	7 222
Látogatók száma, ezer	863	860	858
Muzeális intézmények			
Száma	27	27	29
Kiállítások száma	119	105	114
Látogatók száma, ezer	143	139	146
Települési könyvtárak			
Szolgáltatóhelyek száma	228	227	227
Beiratkozott olvasók száma, ezer	46	43	42
Könyvtári egységek száma, ezer	1 379	1 385	1 216
Kölcsönzött könyvtári egységek száma, ezer	998	988	955

5.3. ábra Közművelődési intézmények rendezvényeinek és látogatóinak megoszlása, 2013

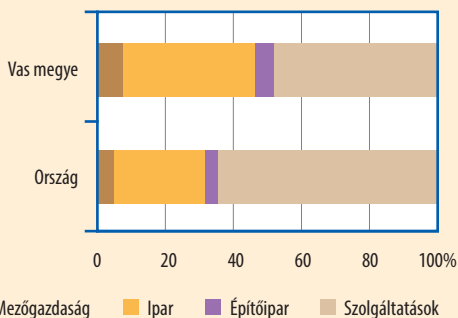
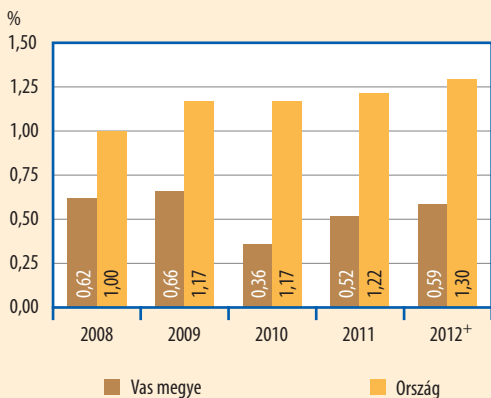

5.4. ábra A múzeumok leltározott tárgyi állományának megoszlása gyűjtemények szerint, 2013

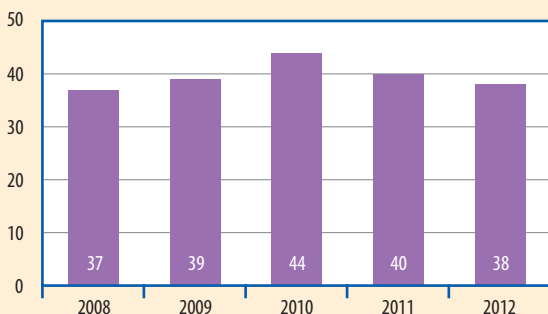
6.1. tábla A bruttó hazai termék alakulása

Megnevezés	2000	2005	2011	2012 ⁺
GDP piaci beszerzési áron, milliárd forint	387	547	631	667
Egy főre jutó GDP				
Ezer forint	1 435	2 065	2 453	2 607
Az országos átlag százalékában	112	95	89	92

6.1. ábra A bruttó hozzáadott érték megoszlása
főbb nemzetgazdasági ágak szerint, 2012⁺6.2. ábra A kutatás-fejlesztés ráfordításai
a GDP százalékában6. Egy főre jutó GDP vásárlóerő-paritáson az EU-27 átlagának százalékában, 2012⁺

6.3. ábra A kutató-fejlesztő helyek száma

6.4. ábra A kutató-fejlesztő helyek számának megoszlása szektorok szerint, 2012

6.2. tábla A kutató-fejlesztő helyeken dolgozók létszáma

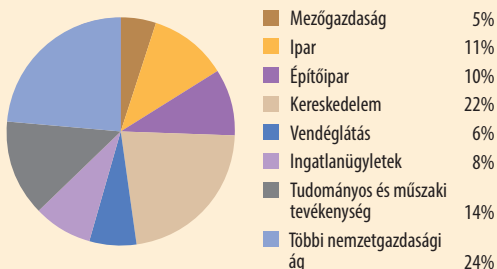
Megnevezés	2010	2011	2012
Tényleges létszám	498	500	462
Ebből: kutató-fejlesztő	403	407	370
segédszemélyzet	35	45	48
Az MTA tagja és a tudomány doktora vagy kandidátusa, PhD-, DLA-fokozattal rendelkező	155	146	153
Számított létszám ^{a)}	249	256	277
Ebből: kutató-fejlesztő	184	190	210
segédszemélyzet	28	40	45

^{a)} A kutatásra, kísérleti fejlesztésre fordított munkaidő arányában teljes munkaidejű dolgozókra átszámított adatok.

7.1. tábla A regisztrált gazdasági szervezetek száma, december 31.

Megnevezés	2011	2012	2013
Társas vállalkozás	9 761	9 721	9 605
Ebből:			
korlátolt felelősségű társaság	6 559	6 740	6 761
részvénytársaság	51	48	48
betéti társaság	2 740	2 535	2 384
Önálló vállalkozó	28 123	28 459	29 105
Ebből:			
főfoglalkozású	9 504	9 379	9 479
mellékfoglalkozású	12 627	13 144	13 642
Vállalkozás összesen	37 884	38 180	38 710
Nonprofit szervezet	3 172	3 211	3 261
Költségvetési és egyéb szervezet	708	676	615
Összesen	41 764	42 067	42 586

7.1. ábra A regisztrált társas vállalkozások megoszlása nemzetgazdasági ágak szerint, 2013. december 31.

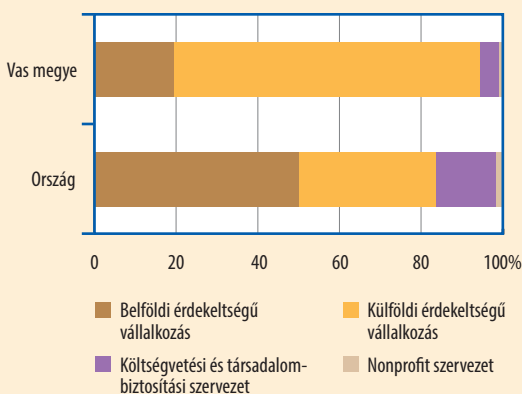
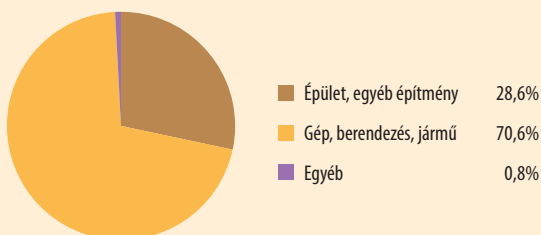
7.2. tábla A regisztrált társas vállalkozások száma létszám-kategória szerint, december 31.

Létszám-kategória, fő	2011	2012	2013
0– 9	8 999	8 963	8 829
10– 49	615	610	637
50–249	119	123	114
250–	28	25	25
Összesen	9 761	9 721	9 605

7. Ezer lakosra jutó regisztrált vállalkozás, 2013. december 31.

7.3. tábla A beruházások* teljesítményértéke és volumenindexe a kiemelt nemzetgazdasági ágakban, 2012

Nemzetgazdasági ág	Milliárd forint	Előző év = 100,0
Mezőgazdaság	7,3	130,4
Ipar	146,1	233,3
Kereskedelem	5,9	106,2
Szállítás és raktározás	8,9	80,1
Információ és kommunikáció	1,7	92,8
Ingatlanügyletek	1,9	88,8
Adminisztratív szolgáltatás	0,8	98,6
Közigazgatás	2,9	97,4

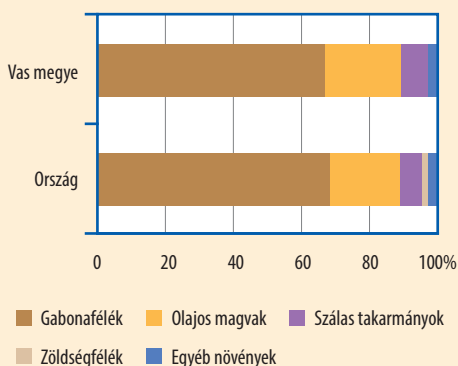
7.2. ábra A beruházások megoszlása* gazdálkodási forma szerint, 2012**7.3. ábra** A beruházások megoszlása* anyagi-műszaki összetétel szerint, 2012

* A beruházás helye szerint.

8.1. tábla A földterület művelési ágak szerint, május 31.

Művelési ág	2000	2013	
	hektár	2000 = 100,0	
Szántó	154 790	146 280	94,5
Konyhakert	2 552	2 828	110,8
Gyümölcsös	2 534	1 847	72,9
Szőlő	1 297	994	76,6
Gyep	22 157	13 113	59,2
Mezőgazdasági terület	183 330	165 062	90,0
Erdő	91 422	94 114	102,9
Nádas	322	348	108,1
Halastó	5	53	11-szeres
Termőterület	275 079	259 577	94,4
Művelés alól kivett terület	53 344	66 244	124,2
Összesen	328 423	325 821	99,2

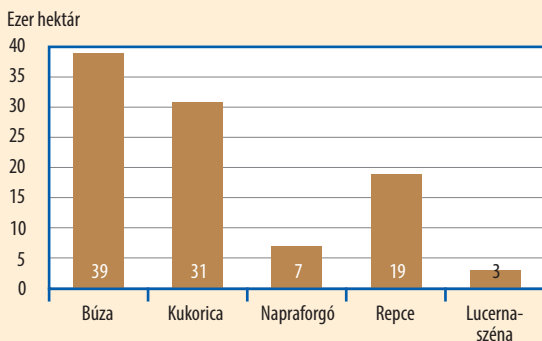
8.1. ábra A főbb szántóföldi növénycsoportok aránya a vetésterületből, 2013. május 31.

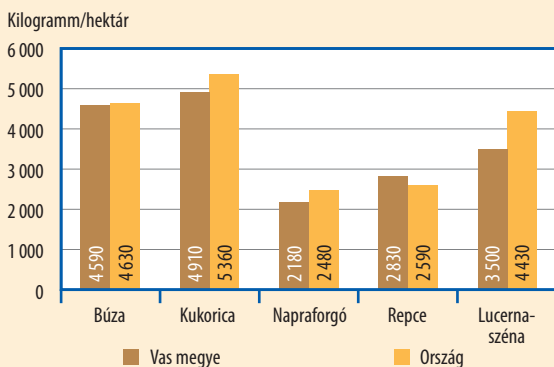
8. A mezőgazdaság aránya a bruttó hozzáadott értékből, 2012

(%)

8.2. ábra A főbb szántóföldi növények betakarított területe, 2013

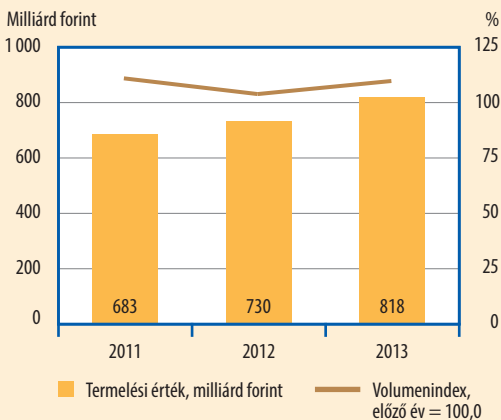
8.3. ábra A főbb szántóföldi növények termésátlaga, 2013

8.2. tábla Az állattenyésztés főbb mutatói, 2013. december 1.

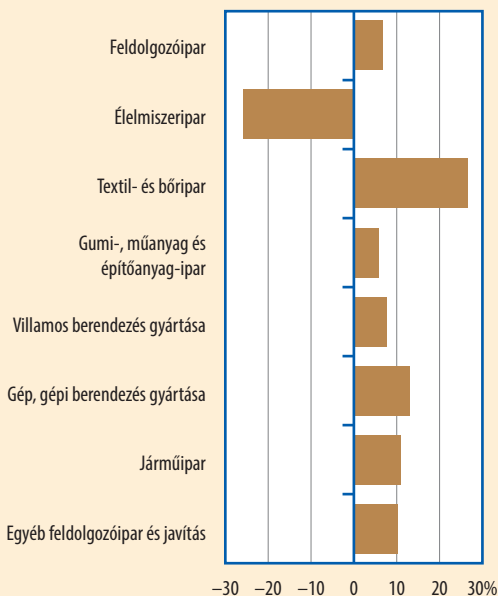
Megnevezés	Szarvasmarha	Sertés	Juh	Tyúk
Főbb gazdasági haszonállatfajok állománya				
Vas megye, ezer egyed	27	30	3	900
Az országos százalékában	3,5	1,0	0,2	3,1
Száz hektár mezőgazdasági területre jutó egyed				
Vas megye	16	18	2	545
Ország	14	55	23	536

9.1. ábra Az ipari termelés értéke és volumenindexe*

* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások telephely szerinti adatai alapján.

9.2. ábra A főbb feldolgozóipari ágazatok termelési volumenének változása az előző évhez képest, 2013*

* A 49 főnél többet foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

9. Egy főre jutó ipari termelés értéke, 2013*

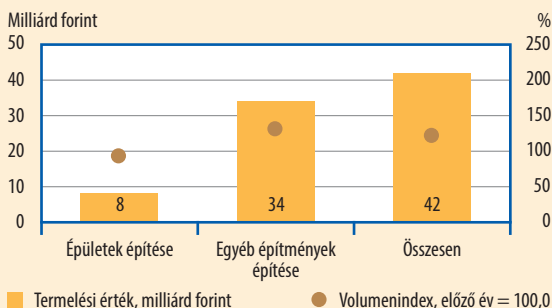
(ezer forint)

* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások telephely szerinti adatai alapján.

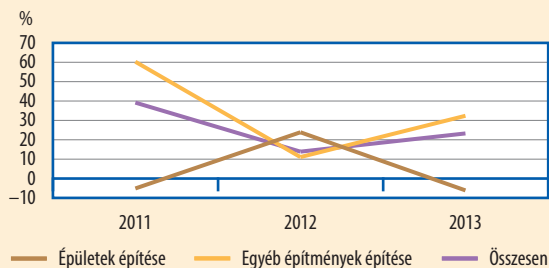
9.1. tábla A feldolgozóipar főbb ágazatainak jellemzői, 2013*

Ágazat	Termelés	Alkalmazás- ban állók	Export részaránya az összes értékesítésből
	megoszlása		(%)
Feldolgozóipar	100,0	100,0	85,7
Ebből:			
élelmiszeripar	4,1	7,8	30,8
textil- és bőripar	3,7	12,2	99,0
gumi-, műanyag és építőanyag- ipar	5,6	7,1	75,2
villamos berendezés gyártása	10,0	10,0	93,8
gép, gépi berendezés gyártása	4,6	8,8	98,1
járműipar	55,6	32,5	97,6
egyéb feldolgozóipar és javítás	3,6	9,9	86,9

* A 49 főnél többet foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

9.3. ábra Az építőipari termelés értéke és volumenindexe, 2013*

* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

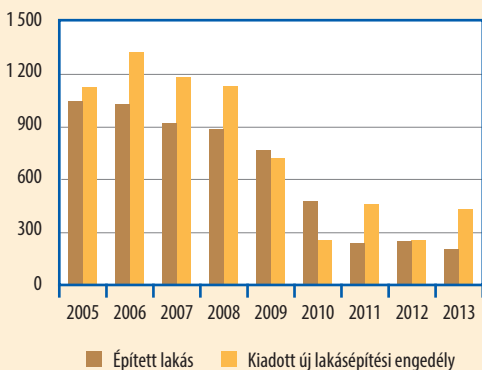
9.4. ábra Az építőipari termelés volumenének változása az előző évhez képest*

* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

10.1. tábla Lakásállomány, laksűrűség, január 1.

Megnevezés	2012	2013	2014
Lakásállomány	110 096	110 272	110 449
Ebből:			
1 szobás	9 920	9 892	9 902
2 szobás	43 294	43 315	43 337
3 szobás	33 929	33 996	34 047
4 és több szobás	22 953	23 069	23 163
Száz lakásra jutó személy	233	232	231

10.1. ábra Az épített lakások és a kiadott építési engedélyek számának alakulása

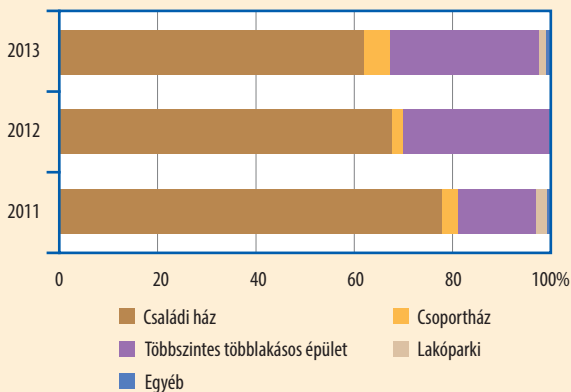
10.2. tábla Az épített és a megszűnt lakások

Megnevezés	2011	2012	2013
Épített lakások száma	234	245	202
Ebből:			
természetes személy által	190	167	137
vállalkozás által	43	77	64
Átlagos alapterület, m ²	117	108	109
Megszűnt lakások száma	61	69	25

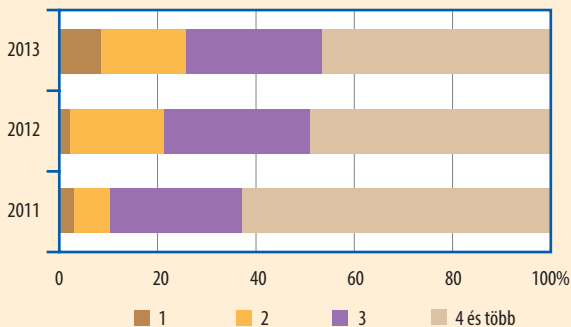
10. Tízezer lakosra jutó épített lakás, 2013

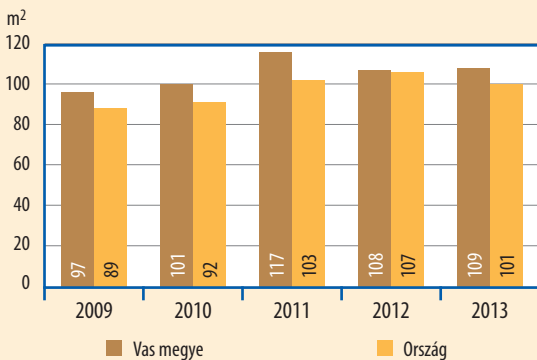
10.2. ábra Az épített lakások megoszlása építési forma szerint

10.3. ábra Az épített lakások megoszlása szobaszám szerint

10.4. ábra Az épített lakások átlagos alapterülete

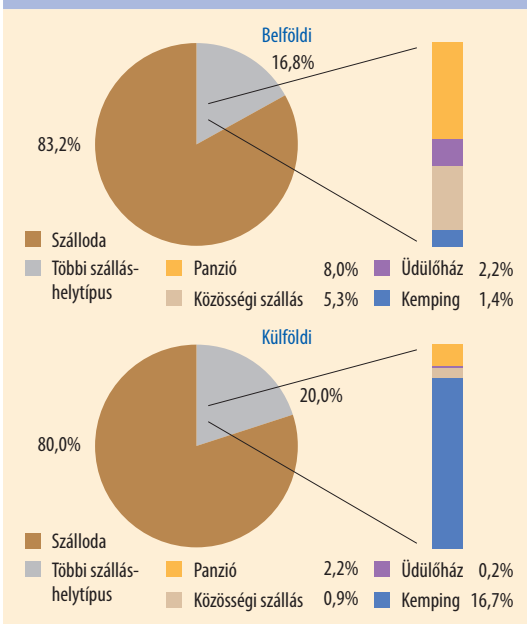
11.1. tábla A szálláshelyek kapacitása és vendégforgalma

Megnevezés	2011	2012	2013
Kereskedelmi szálláshelyek			
Egységek száma ^{a)}	152	139	129
Férőhelyek száma ^{a)}	14 296	13 659	12 765
Vendégek száma	428 248	424 846	417 820
Ebből: külföldi	207 398	210 492	206 236
Vendégéjszakák száma	1 363 503	1 327 586	1 325 516
Ebből: külföldi	736 419	718 829	718 915
Egyéb szálláshelyek			
Vendéglátók száma ^{b)}	1 118	1 093	1 072
Férőhelyek száma ^{b)}	7 208	7 143	7 057
Vendégek száma	48 254	52 369	56 873
Ebből: külföldi	20 209	17 861	24 308
Vendégéjszakák száma	183 958	192 259	192 481
Ebből: külföldi	94 945	83 679	91 827

^{a)} Július 31-én.

^{b)} December 31-én.

11.1. ábra A kereskedelmi szálláshelyek vendégéjszakáinak szálláshelytípusok szerinti összetétele, 2013

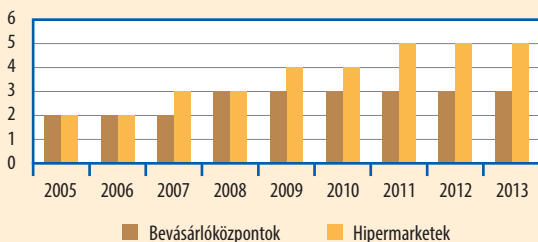
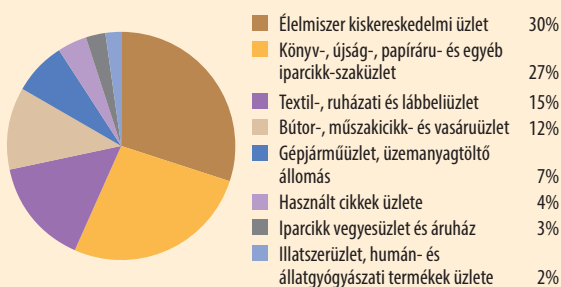

11. A férőhelyek kapacitáskihasználtsága a kereskedelmi szálláshelyeken, 2013 (%)

11.2. tábla A kiskereskedelmi üzletek adatai az év végén

Megnevezés	2011	2012	2013 ^{a)}
Száma összesen	3 477	3 402	3 301
Ebből:			
bevásárlóközpontban működő	41	41	38
hipermarketben működő	47	52	45
Alapterület összesen, ezer m²	424	415	416
Átlagos alapterület, m ²	122	122	126

^{a)} A 2013. július 1-jétől alakult nemzeti dohányboltok adatai nélkül.

11.2. ábra A bevásárlóközpontok és hipermarketek számának alakulása**11.3. ábra** A kiskereskedelmi üzletek megoszlása üzlet-típusonként, 2013. december 31.**11.3. tábla** Vendéglátóhelyek üzlettypusok szerint

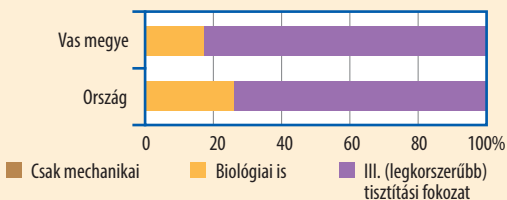
Megnevezés	2011	2012	2013
Étterem, büfé	580	583	595
Cukrászda	82	83	87
Italüzlet és zenés szórakozóhely	645	618	587
Munkahelyi, rendezvényi és köz- életeteket végző vendéglátóhely	188	199	183
Összesen	1 495	1 483	1 452

12.1. tábla Környezetvédelmi beruházások és folyó környezetvédelmi ráfordítások*

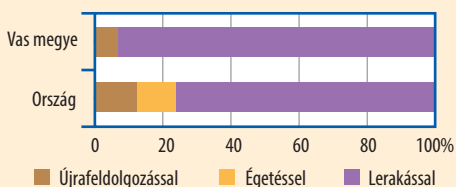
	(millió forint)		
Megnevezés	2010	2011	2012
Közvetlen beruházások	1 692	2 667	994
Integrált beruházások	706	85	1
Összesen	2 398	2 752	995
Szervezetten belüli, folyó ráfordítások	3 263	3 615	3 874
Külső szolgáltatóknak fizetett díjak	1 747	1 654	1 463

* A 99 főnél többet foglalkoztató gazdálkodó szervezetek esetében, a beruházó székhelye szerint.

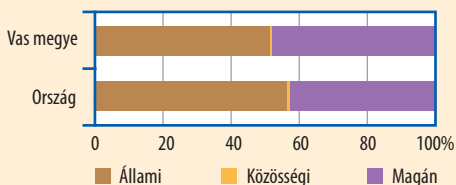
12.1. ábra A tisztított szennyvíz megoszlása tisztítási fokozat szerint, 2012

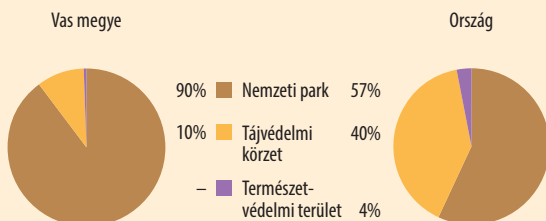
12.2. ábra A hulladék kezelése, ártalmatlanítása, 2013

12.3. ábra Az erdőterület megoszlása tulajdoni jelleg szerint, 2013

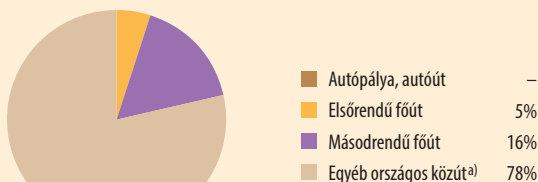
12. Ezer lakosra jutó személygépkocsi, 2013

12.4. ábra Az országos jelentőségű védett területek összetétele, 2013**12.2. tábla** Információ, kommunikáció

Megnevezés	2011	2012	2013
Postai szolgáltatóhelyek száma	110	110	110
Távbeszélő fővonalak	74 382	73 354	77 971
Ezer lakosra jutó távbeszélő fővonal	290	287	306
Kábeltelevízió hálózatba bekapcsolt lakás	56 744	57 784	57 175
Ezer lakosra jutó kábeltelevízió hálózatba bekapcsolt lakás	221	226	224
Internet-előfizetések száma	46 193	49 890	55 051

12.3. tábla Személygépkocsi-állomány

Megnevezés	2011	2012	2013
Személygépkocsi	84 493	86 201	88 742
Ebből: benzinüzeműek aránya, %	78	76	74
Ezer lakosra jutó személygépkocsi	330	338	348

12.5. ábra Országos közutak megoszlása útjelleg szerint, 2013

a) Összekötő, bekötő-, állomáshoz vezető, autópályára és autóútra fel-, illetve levezető út.

Vas megyei portré

Adottságok

Vas megye az ország nyugati peremén található. Északon Győr-Moson-Sopron, keleten Veszprém, délen Zala megyével szomszédos. Nyugaton Ausztriával 182 km, délnyugaton Szlovéniával 48 km hosszan határos. Székhelye a 78 ezer lakosú Szombathely. Komárom-Esztergom és Nógrád után hazánk harmadik legkisebb megyéje, területe 3336 km², az ország 3,6%-a. Legfontosabb közlekedési folyosója az európai úthálózat részét képező 8-as számú elsőrendű főútvonal és a 86-os főút. Előbbi kelet-nyugati irányban Székesfehérvár és Graz, utóbbi az egykori római kereskedelmi útvonal – a Borostyánkő-út nyomvonala mentén a Baltikum és az Adria – irányába biztosít kapcsolatot. A növekvő forgalom miatt szükségessé vált mindkét pálya gyorsforgalmi úttá történő fejlesztése, mely szakaszosan történik. Fontos vasúti csomópont Szombathely, ahonnan közvetlen vonatok indulnak a Dunántúl nagyobb városai mellett Sopronon keresztül Bécsbe, Szentgotthárdon át pedig Grazba. A megyében működő 453 km hosszú vasúti pálya 36%-át a GySEV (Győr–Sopron–Ebenfurti Vasút) vasúttársaság üzemelteti. Személygépkocsival Ausztriába tíz, Szlovéniába négy helyütt lehet áthaladni, vasúton az osztrák határ Szentgotthárdnál, a szlovén pedig Bajánsenyénél léphető át a 2000-ben újjáépített őrségi vasúton.

Vas földrajzilag az ország egyik legváltozatosabb megyéje, felszínét nyugaton hegységek, délen dombvidék, középső és északi részén síkság, keleten kavicsos árterek és vulkáni kúpok tarkítják. Itt található a Dunántúl legmagasabb pontja, a 882 m magas Írottkő. A Kőszegi-hegységben és az őrségi dombháton kiterjedt erdőségek és rétek, Kőszeg-hegylján szőlő- és gyümölcsültetvények, a síkvidéki területeken szántóföldi gazdálkodás formálja a vidék arculatát. A tagolt felszín következtében a földterület háromtizedét erdő borítja, az erdősültség a megyék között a hatodik legmagasabb. Az országos jelentőségű védett területek 5,6%-a található itt, ezen belül a 43 ezer hektáros, 2002-ben létrehozott Őrségi Nemzeti Park a legnagyobb. Az épített örökség ugyancsak gazdag, a kőszegi és a sárvári vár mellett 49 kastély és 74 kúria épült a megyében. A felszíni vízfolyások hálózata sűrű, melyek túlnyomóan a 140 km hosszan húzódó Rába vízgyűjtőjéhez tartoznak. Az állóvizek többsége patakok visszaduzzasztásával létrejött mesterséges tó. A legfontosabb iparilag

hasznosított ásványkincs a Répcelak környékén feltárt természetes széndioxid, a Rába és a nagyobb patakok mentén kitermelt folyami kavics és a több helyütt bányászott agyag. A helyi turizmust a mélyebb talajrétegekből kinyert hévíz alapozta meg. A megyében 9 településen 18 kút biztosítja az öt gyógy- és négy termálfürdő vízellátását, további lefojtott állapotban lévők pedig jövőbeni hasznosításra várnak.

A megyét 13 város és 203 község alkotja. A településszerkezet aprófalvas. A települések 63%-a ötszáz fő alatti, ötezernél többen mindössze hat helységben élnek. A települések átlagos népessége (1182) csupán négytizede az országosnak. A népesség hattizede városlakó. A megye területe közigazgatásilag hét járásra tagolódik. Szombathelyen jelentős a termelőerők koncentrációja, a város funkcionális és munkaerő-piaci vonzása körkörösén kisugárzik környezetére.

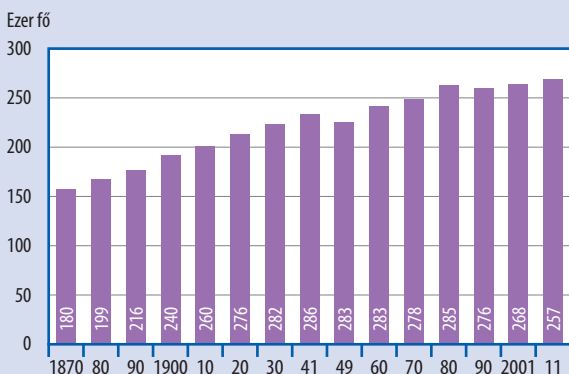
Társadalom

Vas megyében 255 ezer fő él, Magyarország lakosságának 2,6%-a, ezzel a harmadik legkisebb lélekszámú megyének számít az országban. Emellett a hetedik legritkábban lakott terület, egy km²-en átlagosan 76-an élnek.

2001 óta az országosnál nagyobb mértékben csökkent a népesség. A lélekszám fogyása a kedvezőtlen népmozgalmi folyamatok következménye, amit a hosszabb távon kismértékű pozitív vándorlási egyenleg sem tud ellensúlyozni. A halálozások száma minden évben meghaladja az élveszületéseket, ebből eredően az ezer lakosra vetített természetes fogyás mértéke nagyobb az országos átlagnál, s a főváros és a megyék között a negyedik legkedvezőtlenebb. A belföldi vándorlási mutató ugyanakkor 2013-ban Győr-Moson-Sopron, Budapest és Pest megye után itt volt a legmagasabb. A betelepülők nagy része elsősorban a fővárosból, a szomszédos Veszprém és Zala megyéből költözött ide, s a megyét elhagyók legnagyobb hányada Budapesten, Veszprém vagy a másik két nyugat-dunántúli megyében lelt új otthonra.

A csökkenő születésszám, valamint a javuló életkörülmények hatására emelkedő várható élettartam miatt egyre kisebb a fiatal és nő az idős népesség aránya, ami az előregedő népességre utal. 2013. január elsején a népesség mindössze 13%-a volt 14 éves, illetve annál fiatalabb, miközben a 65 évesek és idősebbek hányada 18%-ot tett ki. Az ezredfordulón azonban még a fiatal-

1. ábra A népesség számának alakulása a megyében a népszámlálások időpontjában

korúak aránya volt a magasabb. A munkaerő-piaci szempontból aktívnak számító 15–64 évesek a megye lakosságának mintegy héttizedét alkották.

Mindezekből adódóan az öregedési index – mely az idős népesség gyermeknépességhez viszonyított arányát méri – jelentősen emelkedett. 2013. január 1-jén a megyében száz gyermekkorúra 133 időskorú jutott, 39-cel több, mint 2001-ben, ami az öregedési folyamat kedvezőtlen hatását mutatja. A mutató csupán négy helyütt volt magasabb az országban, s az átlagost is 14-gyel meghaladta.

A népesség **iskolázottsága** a munkahelyi, társadalmi elvárások folyamatos változásának, illetve az iskolarendszer átalakulásának hatására Vas megyében is kedvezőbb képet mutat, a fiatalabb korcsoportok egyre magasabb végzettséggel rendelkeznek, mint az idősebbek. Az utóbbi évtizedekben valamennyi iskolai szint tekintetében számottevő javulás következett be, elsősorban azonban a közép- és felsőfokú végzettségűek száma és aránya nőtt, mivel egyre többen tanulnak tovább, s egyúttal számos oktatási forma közül választhatnak.

A legutóbbi népszámlálás adatai szerint a 7 éves és idősebb népesség mintegy tizede nem fejezte be az általános iskolát, 27%-uk legmagasabb végzettsége 8 osztály, szakmai oklevelet 22%-uk, érettségit 28%-uk, felsőfokú oklevelet 13%-uk szerzett. Az iskolázottsági szint emelkedését jelzi, hogy a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya csökkent, ellenben a másik három kategóriába tartozóké nőtt (legjelentősebben az érettségizetteké) az előző cenzushoz képest.

Az iskolázottság vizsgálatakor az adott képzettséggel rendelkezők számát a megszerzéshez szükséges életkorhoz viszonyíthatjuk. Ez alapján Vas megye 15 éves és idősebb népességének 97%-a befejezte az általános iskolai tanulmányait, a 18 éves és idősebbek 46%-a legalább érettségivel, a 25 éves és idősebb lakosság 15%-a felsőfokú végzettséggel rendelkezett. Az országhoz hasonlóan az érettségizettek, valamint a diplomások hányada a nők körében magasabb, mint a férfiaknál. A megye lakosságának iskolázottsága országos viszonylatban kedvezőnek mondható. Az érettségizettek aránya csak Budapesten, Pest, Csongrád és Győr-Moson-Sopron megyékben, míg a felsőfokúaké előbbieket mellett Baranya, Hajdú-Bihar, Fejér, valamint Veszprém megyékben volt magasabb.

A 2008 őszén hazánkba is begyűrűző gazdasági válság a megye **munkaerő-piacát** kedvezőtlenül befolyásolta. Az átmeneti negatív változásokat 2011-től már javulás váltotta fel, melyet a megvalósult járműipari kapacitásbővítések is befolyásoltak. Az elmúlt évben a 15–74 éves népesség körében a foglalkoztatási arány 54,3%, a munkanélküliségi ráta 7,5% volt. Előbbi mutató csupán a fővárosban és Komárom-Esztergomban magasabb, utóbbi pedig egyedül Győr-Moson-Sopronban kedvezőbb, így Vas az ország kedvező munkaerő-piaci helyzetű megyéi közé tartozik.

Az alkalmazásban állók száma az elmúlt években növekvő tendenciát mutatott, azonban még nem éri el a válság előtti szintet. Nemzetgazdasági ágak alapján az ipar a legnagyobb foglalkoztató a megyében, a munkavállalók 41%-a itt dolgozott, ezen belül 11%-uk a járműgyártásban. Emellett a közigazgatás, az egészségügyi szolgáltatás, a kereskedelem és az oktatás a legnagyobb munkaadó, melyek együttesen a megyei létszám 36%-át foglalkoztatták.

A bérszínvonal elmarad az országos átlagtól, területi összehasonlításban pedig a középmezőnybe sorolódik. A teljes munkaidőben alkalmazásban állók – az elmúlt évben 201 ezer forintos – fizetése a nyolcadik legmagasabb volt a főváros és a megyék sorában. A munkaadók tevékenységének jellege alapján a fizetések között jelentősek a különbségek: mind a fizikai, mind a szellemi foglalkozásúak körében a gazdasági teljesítményt döntő részben befolyásoló iparban voltak a legmagasabbak az átlagkeresetek (190, illetve 371 ezer forint), miközben a legrosszabbul fizető egészségügyi szolgáltatást, valamint a vendéglátást az átlagosnál több mint egyharmaddal, illetve kétötöddel kisebb bérek jellemezték.

1. tábla A főbb munkaerőpiaci adatok alakulása, 2013

Megnevezés	Vas megye	Országos átlag
Aktivítási arány, %	58,6	57,5
Foglalkoztatási ráta, %	54,3	51,6
Aktivítási arány, %	7,5	10,2
Az alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete, forint	200 878	230 664
Ezen belül:		
szellemi foglalkozású	259 288	307 388
fizikai foglalkozású	165 623	159 421
iparban foglalkoztatott	226 756	246 628

A gazdasági recesszió hatására a megugró munkanélküliségi ráta mára mérséklődött a megyében. 2009–2010-ben még két-számjegyű a munkanélküliségi ráta, ami az elmúlt évben már az egyik legkedvezőbb szintet érte el az országban. Tavaly decemberben 6,6 ezer álláskeresőt regisztráltak a vasi munkaügyi kirendeltségek, s 2014 tavaszára további csökkenés következett be – a folyamatokat a javuló gazdasági helyzet mellett a közfoglalkoztatási programok is kedvezően befolyásolták.

Gazdaság

A megye kedvező földrajzi fekvése, infrastrukturális és humán erőforrás adottságai kedvezően befolyásolják gazdaságát, illetve annak fejlődését. A gazdasági teljesítmény és fejlettség összehasonlítására leginkább a **bruttó hazai terméket (GDP)** használjuk. A 2012. évi előzetes adatok alapján a megye 667 milliárd forintos GDP-je az országos 2,4%-át adta. Az egy főre vetített érték (2,6 millió forint) alapján Vas a területi rangsorban a kedvező ötödik helyen áll. Ez az országostól – amit Budapest jelentősen befolyásol – ugyan elmaradt, de a megyék átlagát 23%-kal felülmúlta.

A magas iparosodottsági szintet jelzi, hogy a bruttó hozzáadott érték közel négytizedét ebben az ágazatban termelték meg, ami az országosnál (ott a szolgáltatások domináltak, 65%-os hányadot képviseltek) 12 százalékponttal magasabb részarány. Ezzel sorrendben a negyedik olyan terület, ahol az ipar fontos szerepet tölt be a gazdaságban. A terciér szektor 48, a mezőgazdaság 7,4, az építőipar pedig 5,6%-kal részesedett.

A gazdasági fejlődés lehetőségeivel szoros összefüggésben van a kutatás-fejlesztési tevékenység. 2012-ben a megyei K+F-

ráfordítások összege 4,0 milliárd forint volt, mely a GDP mindössze 0,59%-a. Ez Budapest és a megyék rangsorában a középmezőnyben a kilencedik pozíciót jelentette.

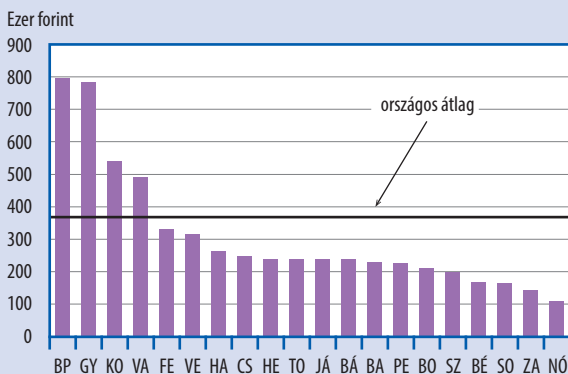
2013 végén 38,7 ezer **vállalkozást** tartottak nyilván Vas megyei székhellyel, ami az országos állomány 2,3%-a. A vállalkozások 25–75%-os arányban társas, valamint önálló formában voltak bejegyezve. A 29,1 ezer önálló vállalkozó közel fele mellékfoglalkozásban, harmada főfoglalkozásban végezte tevékenységét. A 9,6 ezer társas vállalkozás 70%-a korlátolt felelősségű társaság, mely elsősorban jogszabályi változások miatt a legkedveltebb gazdálkodási forma. Ezzel szemben a betéti társaságok száma folyamatosan csökken. Mindössze 48 részvénytársaság és 101 szövetkezet működött a megyében. A társas vállalkozások 99%-a (50 fő alatti) kis-, azon belül is döntően (10 fő alatti) mikrovállalkozás. Összesen 139 vállalat foglalkoztatott legalább ötven főt.

A vállalkozások döntő részét (59%) a szolgáltatási szektorban regisztrálták. 13%-uk az ingatlanügyletek, egytizedük a kereskedelem, 8,3%-uk a tudományos és műszaki tevékenység nemzetgazdasági ágban volt bejegyezve. A termelő szférát tekintve háromtizedük a mezőgazdaságban, 6,7%-uk az építőiparban, 4,6%-uk pedig az iparban tevékenykedett. Utóbbiak kis számuk ellenére kiemelt szerepet töltenek be a megye gazdaságában: a legalább 250 főt foglalkoztató 25 vasi székhelyű szervezet közül 21 ipari tevékenységet végzett.

2012-ben az országban bejegyzett **külföldi érdekeltségű vállalkozások** 2,4%-a, összesen 677 működött Vasban. Tőkeállományuk 274 milliárd forint, melynek döntő része a kizárólag külföldi tulajdonban lévő szervezetek tevékenységéhez kötődött. Egy vállalkozásra 405 millió külföldi tőke jutott. A befektetések döntő hányada ipari termelési célokat szolgál.

Az elmúlt néhány évben elsősorban a járműiparban megvalósult nagy értékű fejlesztések hatására jelentősen megnőtt a **beruházásokra** fordított összeg nagysága a megyében. A projektek befejeződésével 2013-ban a fejlesztések értéke elmaradt az egy évvel korábbtól, területi összehasonlításban azonban továbbra is jelentős maradt. A megyei székhelyű, legalább öt főt foglalkoztató gazdasági szervezetek összesen 125 milliárd forintot fordítottak a termelést legalább egy éven túl szolgáló eszközök beszerzésére, ami az országos 3,4%-át tette ki. Az egy főre jutó teljesítményérték (490 ezer forint) Budapest, Győr-Moson-Sopron és Komárom-Esztergom után a negyedik legmagasabb érték.

2. ábra Az egy lakosra jutó beruházási teljesítményérték, 2013

A beruházások 77%-a az iparban történt – mely döntően a feldolgozóiparban realizálódott, de számottevő fejlesztéseket eszközöltek a víz- és hulladékgazdálkodásban is – további 7,3%-a a mezőgazdaságba, 4,2%-a az egészségügybe került.

Vas megye az ország legcsapadékosabb, de kiegyenlített klímájú területe. Felszínét többnyire gyenge-közepes minőségű talajok jellemzik. Mindez leginkább a repcének és a napraforgónak kedvez, de emellett jelentős területeken folyik gabonatermesztés, a gyümölcsstermelés pedig Kőszeg környékén kapott nagyobb teret.

A **mezőgazdaság** által 2012-ben megtermelt 41 milliárd forint bruttó hozzáadott érték az országos 3,7%-át tette ki. Az ágazat külföldi tőkevonzó képessége területi összehasonlításban kedvezőnek számít. A megye külföldi érdekeltségű vállalkozásai 6,9 milliárd forint értékű külföldi befektetéssel rendelkeztek, ami a gazdasági ágban országosan jegyzett összeg 5,7%-a.

Vas 260 ezer hektár termőterületének több mint hattizedén folyt 2013-ban mezőgazdasági tevékenység, ugyanakkor földterületének közel háromtizedét borítja erdő, míg az országénak csupán egyötödét. A nádasok, halastavak kiterjedése nem számottevő. A 165 ezer hektár mezőgazdasági terület közel kilenc-tizede szántó, a szőlő és gyümölcsös együtt mintegy háromezer hektárt, a konyhakertek ugyanennyit foglaltak el.

A három legnagyobb területen vetett növény – a búza, a kukorica és a biodízelgyártás alapanyagát is adó őszi káposzta-repce – együttesen a szántó több mint hattizedét foglalta el. A vetésszerkezetben ezeken kívül nagyobb jelentőséggel bír még az árpa, a napraforgó, valamint a silókukorica.

2013-ban a nyári betakarítású növényi kultúrák hozamai a búza és az árpa kivételével meghaladták az országos átlagot, az őszié viszont az alatt maradt. A 39 ezer hektárról learatott búza termése és termésátlaga meghaladta a 2006–2010. évek átlagát, a kukoricáé viszont mindkét tekintetben elmaradt attól. Az országban begyűjtött repce 11, az árpa 5,2%-át Vasban aratták le.

2013-ban a főbb haszonállatok közül kevesebb szarvasmarhát istállózta, mint az ezredfordulón, vagy akár csak egy évvel korábban, és a sertésállomány fogyását sem sikerült megállítani. A tyúkfélék száma alacsony felvásárlási áruk, valamint a feldolgozóipari kapacitás csökkenése következtében 2010 óta folyamatosan fogy. A száz hektár mezőgazdasági területre jutó szarvasmarhák száma alapján Vas a megyék rangsorában kedvező helyet foglalt el, a sertések tekintetében viszont a sor végén állók közé tartozott. Az öt évvel korábbi, egymilliót meghaladó pulykaállomány a négytizedére fogyott, ennek ellenére tartása továbbra is országos jelentőséggel bír.

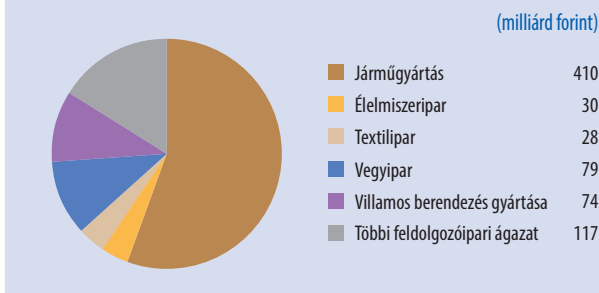
Vas megye jelentős **ipari** potenciállal rendelkezik az országban, az ágazat bruttó hozzáadott értékéből 3,4%-kal részesedett. Az ipar megyén belüli súlya jóval magasabb az átlagosnál. A bruttó hozzáadott érték összege 217 milliárd forint, 52 milliárdal kevesebb, mint a szolgáltató ágakban összesen.

A nemzetgazdasági ágban a külföldi tőke meghatározó szerepet tölt be. Az iparban bejegyzett megyei szervezetek között az átlagosnál jóval gyakrabban fordulnak elő külföldi érdekeltségű vállalkozások. A tőke döntő részben a járműipari és a vegyipari alágakban működő szervezetek tevékenységét szolgálja.

A megye iparszerkezetében a gépipar súlya lett a meghatározó. Megerősödésével olyan hagyományos feldolgozóipari ágazatok szorultak háttérbe, mint az élelmiszeripar, ami két évtizede még az ipari kibocsátás több mint negyedét adta, a méltán elismert textilipar vagy a fa-, papír- és nyomdaipar. Vezető szerepüket egyértelműen a járműgyártás vette át, a szintén jelentős termelési bázissal rendelkező villamos berendezés gyártása mellett.

A gazdasági válság okozta visszaesést 2010-től már az országosnál sokkal dinamikusabb növekedés váltotta fel és a gazdasági ág teljesítménye ma jóval meghaladja a válság előttit. A legalább 50 főt foglalkoztató megyei székhelyű szervezetek termelése 2013-ban tizedével bővült az egy évvel korábbihoz viszonyítva, az egy lakosra jutó 2898 ezer forint termelési érték harmadával volt magasabb az országos átlagnál, területi összehasonlításban pedig csak négy megye előzte meg.

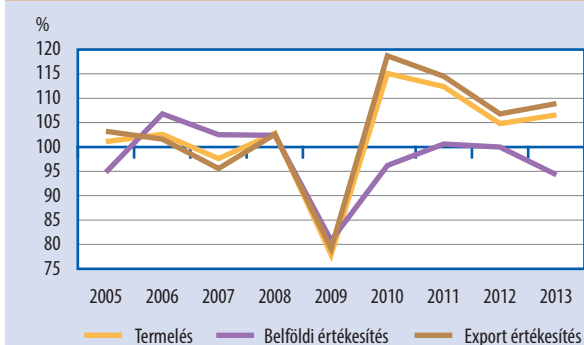
3. ábra A feldolgozóipari termelés megoszlása, 2013*

* A 49 főnél többet foglalkoztató vállalkozások adatai.

A megye ipari vállalkozásainak termelési szerkezete az országostól számottevően eltér. Vasban a feldolgozóipari ágak közül a gépipar adta az ipari termelés több mint héttizedét, ezen belül a járműipar az 55%-át. Az előbbinél kisebb kibocsátást produkáló vegyipar és a villamosberendezés-gyártás részaránya, 10–11%. A korábban jelentős élelmiszeripar helyzete, értékesítési nehézségei miatt tovább romlott. Míg országosan az ipari termelés több mint egytizedét, addig a megyében csak 4,1%-át produkálta. A textilipar súlya korábbi piacvesztése ellenére még mindig nagyobb a főváros és megyék átlagánál.

4. ábra A termelés és értékesítés volumenindexei*

* A 49 főnél többet foglalkoztató vállalkozások adatai. A 2008. év előtti adatokkal a későbbiek összehasonlíthatósága korlátozott.

A feldolgozóipari ágak döntő többségében az export a termelés mozgatórugója. Az értékesítés 739 milliárd forintos bevételének 85%-a származott kivitelből, szemben az országos kétharmaddal. A textilipar mellett majdnem kizárólag külpia

folyamatok befolyásolták a gépipari termelés alakulását is. Ágazatai közül még a villamos berendezés gyártását is 94%-os exportarány jellemezte. Jelentősebb belföldi piaci részesedéssel csak az élelmiszeripar és a vegyipar rendelkezett. A külpiaci értékesítés több mint hattizede a járműipari termékek eladásából, egytizede csupán a villamosberendezés-gyártásból származott, a kisebb ipari ágazatok – magas exporthányaduk ellenére – a kivitel néhány százalékát adták. 4% feletti hányaddal három ágazat: a gép, gépi berendezés gyártása, a gumi-, műanyag- és építőanyagipar, valamint a textilipar rendelkezett. A belföldi értékesítés szerkezete valamivel kiegyensúlyozottabb, a bevételek fele a vegyipari eladásokból származott, az élelmiszeripar egyötöd, a járműgyártás és a gumi-, műanyag- és építőanyag- ipar 9,0–9,5%-ban részesedett.

A megyei **építőipar** a 2012. évi előzetes adatok alapján 5,6%-kal részesedett a bruttó hozzáadott értékből, mely magasabb az országos átlagnál. Az elmúlt három évben folyamatosan nőtt az építőipari teljesítmény értéke, a jelentős út és vasútépítési munkálatoknak köszönhetően. 2013-ra a két évvel korábbihoz képest a kibocsátás több mint négytizeddel emelkedett. A megyei építőipari vállalkozások együttesen 42 milliárd forint értéket állítottak elő (munkáikat döntő részben egyéb építmények építése jelentette). Ennek ellenére a tevékenységük nagysága területi összehasonlításban közepesnek tekinthető, teljesítményük az országos 3,3%-a. Az egy főre jutó termelési érték 163 ezer forintot tett ki, mely az átlagost több mint negyedével meghaladta, s ezzel a főváros után a kedvező második helyet foglalta el Budapest és a megyék rangsorában.

Az építőipar három ágazata közül az elmúlt években az egyéb építmények építése súlya volt a legnagyobb, ezen belül is az út, vasútépítés alágazatáé. Utóbbi – a megyében megvalósult közúti és kötöttpályás közlekedési fejlesztések révén – 2013-ban a megyei építőipari kibocsátás 62%-át adta. A speciális szaképítési munkákat végző szervezetek feladatainak több mint felét a villanszerelés tette ki.

A megye építőipari termelésének túlnyomó részét a nagyobb létszámú vállalkozások adták: a teljesítmény kétharmada a legalább 50, a munkák negyede a 10–49 főt foglalkoztató szervezetekhez köthető. A legnagyobb vállalkozások egyéb építmények építésére szakosodtak, közülük is a Swietelsky Vasúttechnika Kft. termelése a legszámottevőbb.

A megye **turisztikai** vonzerejét főként a gyógy- és termálvizek, emellett a természeti, az építészeti, a műemléki és a kultúr-

történeti adottságok jelentik. A turisták számára Bük és Sárvár a legfőbb úti cél, de az Őrség és Kőszeg-hegyalja szintén jelentős vonzerő. Határ menti fekvése, Ausztria és Szlovénia közelsége miatt nemzetközi tranzitforgalma, továbbá bevásárlóturizmusa is számottevő.

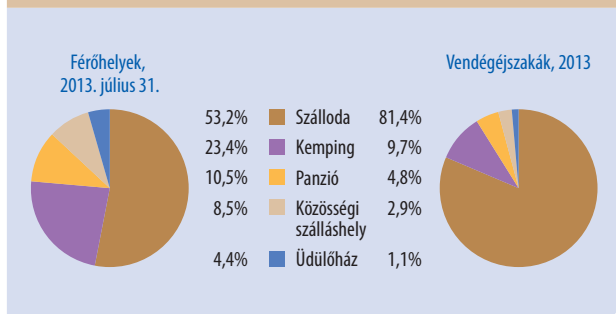
2013-ban a vasi kereskedelmi szálláshelyeken 418 ezer vendég 1325 ezer éjszakára foglalt szállást. A vendégéjszakák száma alapján ez az országos forgalom 5,8%-a. Míg a belföldi turizmus folyamatosan csökken, a külföldi vendégek száma nő a szállást foglaló vendégek közül minden második külföldi, a forgalomból nagyobb arányban, 54%-kal részesedtek. Döntő többségük, 36%-uk Csehországból, egyharmaduk a szomszédos Ausztriából, s több mint egytizedük Németországból látogatott ide.

Az átlagos tartózkodási idő (3,2 éjszaka) fél nappal meghaladta az országosát. A bővülő szolgáltatások és a változatos turisztikai programok egyaránt hozzájárultak ahhoz, hogy a látogatók valamivel tovább maradtak a szálláshelyeken. A magyarok átlagosan 2,9 napot, a határon túliak pedig 3,5 éjszakát töltöttek el.

A szállodák szerepe egyre inkább meghatározó, ők bonyolították a vendégéjszakák 81%-át. A forgalom további egytizede kempingekben, 4,8%-a panziókban realizálódott. A hotelszobák foglaltsága 55, a panzióké lényegesen alacsonyabb, 22%-os volt. Összességében a szállásadók a szobák 48, illetve a férőhelyek 32%-át tudták kiadni.

A szálláshelyek 2013-ban 17,6 milliárd forint bevételt könyvelhettek el. Szállásdíjból 561 millió forinttal, egyéb bevételekből pedig 396 millió forinttal több folyt be a vendéglátók számlájára. A forgalom felét kitevő szállásdíj 57%-a külföldiektől származott. A bevételek 92%-át a hotelek érték el, ezáltal súlyuk a vendégforgalomnál is nagyobb volt.

5. ábra A kereskedelmi szálláshelyek kapacitásának és forgalmának összetétele

2013 végén a szálláshelyek nyolctizede fogadta el a SZÉP-kártyát. A magyar vendégek az év folyamán több mint 1 milliárd forint értékű szolgáltatást fizettek ki a kártyával, ez az összeg a belföldi bruttó szállásdíj 28%-a.

A megyében az egyéb szállásadás szerepe jóval kisebb a kereskedelmi szálláshelyekénél annak ellenére, hogy mintegy fele annyi férőhelyet kínálnak. Az egyéb szálláshelyek forgalma ugyanis hetede a kereskedelmi szálláshelyekének, 2013-ban összesen 192 ezer éjszakát töltöttek itt a vendégek, akik nagyobb részben belföldről érkeztek.

Kiemelt értékünk

SZŐLŐ- ÉS BORTERMELÉS

„in vino veritas”

TÖRTÉNELMI MÚLT ÉS HAGYOMÁNYOK

A szőlőültetvények kiterjedése, a leszüretelt termés és az előálított bor mennyisége területi kitekintésben nem túl jelentős a megyében, a szőlészet és a borászat ennek ellenére régi hagyományokkal és messze földön híres tárgyi emlékekkel büszkélkedhet. A Ság-hegyen előkerült leletek szerint, a mai Celldömölk környékén már a csiszolt kőkorszakban foglalkoztak szőlővel, a megye nyugati határán kiemelkedő Vas-hegyen pedig valószínűsíthető, hogy az időszámításunk előtt 300 körül megtelepedett kelták honosították meg a szőlőt és a borkészítést. Az első nagyobb telepítések a római korban történtek, amit a 276 és 282 között uralkodott Marcus Aurelius Probus római császár rendelt el Pannónia gazdaságának fellendítése érdekében. Ennek köszönhetően a honfoglaláskor eleink már fejlett szőlő- és borkultúrát találtak itt.

A kereszténység terjedésével az egyház, az uralkodók, főnemesség vagyona gyarapodásával pedig a világi hatalom szerepe vált mind fontosabbá a szőlőművelésben és a borászatban. Egyre nagyobb területen folyt a termelés, az ültetvények és a pincék pedig a vagyon legértékesebb részét képezték. Az új telepítések révén nőtt a megtermelt bor mennyisége, élénkült a kereskedelem, és egyre fontosabbá vált a gazdálkodással kapcsolatos nyilvántartások vezetése, kimutatások készítése. Az ország egyik legrégebbi hegykönyvében, az 1552-ben Kőszegen kiadott telekkönyvben

1. kép Szőlőültetvény Kőszegen a Királyvölgyben

Fényképezte: Novák Zoltán

pontosan rögzítették a szőlőtulajdonosok számát és területét. Már a XVI. században élt az a szokás itt, hogy Szent György napján, azaz április 24-én bemutatták az első szőlőhajtásokat a városbírónak, amit 1740-től le is rajzoltak a Szőlő Jövésnek Könyvében.

A statisztikák vezetése mellett a termelést és az értékesítést is szabályozták. Az 1649-ben Kőszegen kelt német és magyar nyelvű szőlő- és bortermelési szabályzat, az ún. „statuum” az egyik legrégebbi Magyarországon, de a Ság hegyi szőlőművelésről rendelkező, 1743-ból származó „Sági Hegységnek Törvényei” is az egyik legkorábbi helyi jogszabály. Utóbbi érdekessége, hogy nemcsak a gazdálkodás kereteinek szigorú betartására tért ki, de a helytelen viselkedést, így a durva beszédet és a túlzott italozást is büntette. A szabályok a helyi borok hírnevének megőrzését, jobbítását szolgálták. A szőlészet és a borászat a XIX. század végétől természeti, gazdasági és történelmi okokra visszavezethetően hanyatlásnak indult. Az 1800-as évek végén a tengerentúlról behurcolt filoxéra (szőlőgyökér-tetű) az itteni kötött talajokon termelt szőlőket majdnem teljesen kipusztította. A két világháború ugyancsak súlyos kár tett az ültetvényekben, de a Ság-hegyen a múlt század első felében folytatott bazaltkitermelés miatt is zsugorodott a terület nagysága.

A második világháborút követően az ültetvények elaprózódtak, az árutermelési célú szőlők nagysága egyre kisebb lett. A szőlőművelést és a borkészítést túlnyomórészt a kisparcellás, szabadidős célú, saját fogyasztásra történő termelés jellemezte. A felesleg értékesítésére a termelők általában szövetkeztek, de a helyben termelt borok csak ritkán jutottak el távolabbi piacokra. Az 1990-es években a kedvtelésből gazdálkodók mellett létrejött a termelőknek egy szűkebb csoportja, akik hivatásszerűen kezdtek el foglalkozni szőlővel, korszerű művelési módok, piacképes fajták, újszerű pincetechnológiák meghonosításával. A megye fontosabb szőlőtermő tájain a nagyobb termelők a helyi gazdaság szereplőivel együttműködve európai mintára ún. borutakat hoztak létre a pincészetek bemutatása, a minőségi bortermelés népszerűsítése és a borkultúra terjesztése érdekében, amelyek fontos szerepet töltenek be a helyi turizmus élénkítésében. A megyében a Kőszeg-Vashegy, a Ság-Kissomlyó és a Csepregi borút nevezetes. A szőlő- és bortermelést ezen kívül szüreti mulatságok, bornapok, borkóstolók, rendezvények és rangos borversenyek is népszerűsítik.

BORVIDÉKEK, BORTERMŐ HELYEK

A megyében található ültetvények zöme a hegyvidékekre koncentrálódik. Területét három borvidék érinti, a települések 6,5%-a (14 helység) tartozik valamelyikhez.

A Ság-hegy és a Kissomlyó környék települései, így Borgáta, Celldömölk, Kemeneskápolna, Kissomlyó, Mesteri 1998-ban csatlakozott az ország legkisebb kiterjedésű Nagy-Somló borvidékéhez, ezen kívül a közeli Sitke bortermő hely. A szőlőtermelés a 279 m magas Ság-hegy és a tőle néhány kilométerre délre található 229 m magas Kissomlyó vulkanikus eredetű tanúhegy lejtőire összpontosul. Az itteni bazalton és bazalttufán kialakult talaj főleg fehér szőlőfajták termesztésének kedvez. Az uralkodó fajta az olaszrizling, de találkozhatunk zöld veltelini, sauvignon blanc, hárslevelű, juhfark és chardonnay telepítésekkel is. A kék szőlőfajták közül a kékfrankos, a zweigelt, a pinot noir és a portugieser fordul elő. A Ság-hegy oldalain több eltérő mikroklímájú zóna alakult ki. A déli, Tündérvölgyi oldalon termő szőlőből származó borok lágyabbak, zamatosabbak, míg az északi, Kakasdombi lejtőn savasabb, keményebb karakterű borok készülnek. Jelenleg a Ság-hegyen és a Kissomlyón nagyüzemi gazdaság nincs, magáncélú termesztés folyik, ám néhány gazda palackozza és értékesíti borait.

2. kép A szerző palackozott borai:
Szultán aranya és Szultán rubintja

Fényképezte: Novák Zoltán

A Soproni borvidékhez a megyében három egymástól területileg elkülönült bortermő hely tartozik. A legnagyobb területen a Vas-hegy oldalában folyik szőlőtermesztés. A borvidékhez Felsőcsatár és Vaskeresztes csatlakozott, de a horvátlövői részen is vannak telepítések. A hegy agyagos, kötött talaján megközelítőleg 158 hektárt borít szőlő és közel ötven helyen értékesítenek bort. A területen a kék szőlőfajták az uralkodóak. A fő fajta a kékfrankos, de zweigelt, merlot és pinot noir tőkékkel is találkozhatunk. Az itt készült borok ásványi anyagokban gazdagok, testesek.

A borvidék kőszegi körzetéhez Cák, Kőszeg, Kőszegdoroszló és Lukácsháza tartozik. A bortermő hely az Alpok lábánál terület el, az ültetvények többségét 150–250 m magasságban, zömében délies lejtőkön telepítették. Mintegy 120 hektáron folyik szőlőtermesztés a kristályos palán és löszön kialakult vályog vagy barna erdőtalajokon. 8–10 gazda foglalkozik több hektáron árutermeleési célú szőlőtermesztéssel. Kőszegen és környékén a szubalpin klíma és a talajadottságok miatt a kék szőlők a meghatározóak. A legelterjedtebb fajták a kékfrankos, a zweigelt, a blauburger és a merlot. A kisebb területen termesztett fehér fajták közül a rizlingszilváni, a világfajta chardonnay, és a cabernet sauvignon a leggyakoribb.

A Kőszegtől délre fekvő Lukácsháza külterületén a csömötei hegyen 53 hektáron többnyire kis parcellákon saját fogyasztásra

termelnek szőlőt. A területen vörös és fehér szőlőfajták egyaránt előfordulnak. Lukácsházához hasonlóan az Alpok utolsó nyúlványának tekintett, barna erdőtalajokkal fedett csepregi szőlőhegyen sem alakult ki nagyüzemi gazdálkodás, a szőlőtermelés hagyományait 18 hektáron közel 200 gazda kis családi pincészetei ápolják. Itt is vegyesen találkozhatunk a már említett kék és fehér fajtákkal.

A Zalai borvidék Bérbaltavár révén nyúlik be a megye déli területére. A Vasi-Hegyhát keleti csücskében elterülő szőlőhegyen a boronapincék sokasága utal a több száz éves borászati hagyományokra. A direkt termő fajták mellett a borvidék adottságainak megfelelően elsősorban magas savtartalmú, korán szüretelhető fehér szőlők terjedtek el, mint az olaszrizling, a chardonnay, a zöld veltelini és a zala gyöngye. Az itteni szőlők a pezsgőgyártás alapanyagául is szolgálnak.

SZŐLŐTERMELÉS

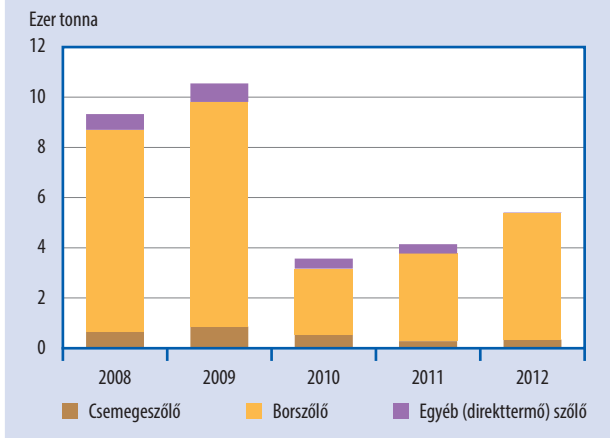
Vas megyében 2012-ben 994 hektárt fedett szőlő, ebből 950 hektár volt termő. A terület nagysága 2008-hoz viszonyítva lényegesen nem változott. Az ültetvények az ország szőlőterületének 1,3%-át fedték le. A szőlőművelésben egyre nagyobb az egyéni gazdaságok szerepe, akik 2012-ben már az ültetvények kilenc-tizedét gondozták. A szőlők 84%-át borszőlőfajták alkotják, a fennmaradó részt egyenlő arányban csemege, illetőleg egyéb, zömében direkt termő fajták képviselik.

A mennyiség 2008 és 2012 között évente hullámzóan alakult. A termés nagyságát egyes évjáratokban az időjárási hatások (aszályos időszakok) és agroökológiai körülmények (gombabetegek kártétele) kedvezőtlenül befolyásolták. Összességében a megyében gazdálkodó szőlészek és borászok 2008 és 2012 között a hazai termés 1,5%-át szüretelték le. 2008-ban a termés hattizedét, 2012-ben már 95%-át az egyéni gazdaságok dolgozták fel.

A mennyiséghez hasonlóan a termésátlag is változatosan alakult. 2008-ban majdnem tíz, a legjobb évjáratú 2009-ben pedig több mint 11 tonna szőlőt szüreteltek le egy hektárról. Ezekben az években a termésátlag 2,3, illetve 3,9 tonnával meghaladta az országosát. Ezt követően az aszályos nyarak és a nagy melegben is fellépő lisztharmat terméskárosító hatása miatt a hozam számottevően visszaesett, ezzel együtt 2012 kivételével elmaradt a hazai szinttől.

Az előállított bor mennyiségét a terméseredmény alapvetően meghatározza, ugyanis az értékesített és vásárolt szőlő mennyi-

6. ábra A betakarított szőlő mennyiségének alakulása a megyében

sége közel azonos. Vas megyében a 2008 és 2012 közötti időszak átlagában az évente rendelkezésre álló mintegy 6700 tonna borszőlőből megközelítőleg 45 ezer hektoliter bort állítottak elő, ami a magyarországi termelés 1,7%-át jelentette. Az egyszer fejtett bor mennyisége 2009-ben elérte a 72 ezer hektolitert, két esztendővel később azonban mindössze 28 ezer hektoliter bor került a hordókba, a palackokba és a tárolóedényekbe.

A SZŐLŐTERMESZTÉS EGYEDÜLÁLLÓ EREKLYÉJE: A KÖSZEGI SZŐLŐ JÖVÉSNEK KÖNYVE

A Szőlő Jövésnek Könyve Kőszeg Európában páratlannak számít, felbecsülhetetlen értékű kulturális kincse, amelybe minden év április 24-én berajzolják a szőlőhajtásokat.

Már az 1600-as évek elejéről vannak feljegyzések arról, hogy a gazdasági év kezdetén, Szent György napján bemutatták a friss szőlőhajtásokat – a helyi szóhasználatban szőlőjövéseket – az új városbíróknak. 1740-ben határozta el a magisztrátus, hogy ezentúl minden évben megörökítik az utókornak a hajtásokat, a bejegyzéseken keresztül pedig nyomon követhető lesz, mekkora lett a termés és milyen minőségű bor készült.

A városvezetés szándéka hagyományt teremtett, így évről évre a gazdálkodási időszak kezdetén származási helyük feltüntetése mellett lerajzolják a különböző fajtájú szőlővesszőket. Ezen a napon a hegymester (hegybíró) vezetésével a kőszegi városháza

elé viszik a frissen metszett hajtásokat, ahol átnyújtják a polgármesternek. A város vezetője a küldöttség és az általában népes közönség előtt minden jót és reményt kíván a szőlőtermelőknek, borászoknak, egyúttal megfogadja, hogy jó gazdája lesz a városnak. Ezt követően történik meg a hajtások bejegyzése ünnepélyes keretek között a Jurisics Vár lovagtermében.

A kezdetekben ceruzával, a későbbiekben már időtálló színes akvarellfestéssel örökítették meg a hajtásokat, de mindig méretarányosan készülnek a rajzok. A 274 év eseményeit megörökítő könyv mutatja az időjárási viszonyok alakulását, ezért klímakutatók is vizsgálják.

Az első időszakban még sikerül hajtásokat lerajzolni, de az 1700-as évek végén több esztendőn keresztül csak bejegyzések szerepelnek a könyvben, a hideg idő miatt ugyanis nem volt mit megörökíteni. Később viszont akadt olyan év, hogy az enyhe tél és a korai tavasz miatt akkora hajtások nőttek, hogy pótlappal kellett megtoldani az oldalakat.

A képeket a rajzolás magas fokon elsajátító mesterek és festőművészek készítik el. Feltehetően a lőcsei születésű, bécsi akadémiát végzett Schubert Károly volt az első, aki lejegyezte a hajtásokat, őt a mai napig öt mester követte. A rajzok híres emberek munkáit is őrzik, többek között Csapody Vera botanikus, növényrajzoló festéseit. 1991-től Németh János Kőszegen élő művész-tanár alkotásai szerepelnek a kódexben.

Az eredeti könyv 1990-ben betelt, ekkor Kőszeg német testvérvárosa, Vaihingen an der Enz főpolgármestere bőrbe kö-

3. kép A Szőlő Jövésnek Könyve

Forrás: wikipedia/Kőszeg
Készítette: Pan Péter

tött, 250 merített papírlapot tartalmazó új kötetet ajándékozott a városnak a hagyomány további folytatására. A könyv preambulumban az előljáró azt kívánja, hogy „a város polgárai a jövő 250 évben békés és szabad világban, e könyvben örökítsék meg a kőszegi hegy szőlő jövéseit”. A könyvek a kőszegi vármúzeumban tekinthetők meg.

Források:

A Kőszegi Borok háza honlapja:
www.koszegiborokhaza.eu

A lukácsházi Albert Családi Pince honlapja:
www.albertpince.hu

A Ság hegy honlapja:
www.sag-hegy.hu

A Somlói borvidék honlapja:
www.somloiborvidek.hu

A vaskeresztesi Garger pincészet honlapja:
www.garger-pince.hu

A Zalai borvidék honlapja:
www.zalaiborvidek.hu

Vas megyei borok: helyi erő a pohár aljáról:
www.alon.hu
wikipedia.hu

Csepregi Gyümölcs- és Borút kiadvány, Csepreg, 2006

Horvát Balázs: *Amit a kőszegi borról tudni kell.* Szombathely, 2007

© Központi Statisztikai Hivatal, 2014

Felelős kiadó:
Dr. Vukovich Gabriella elnök

Készült a Tájékoztatási főosztályon,
a Győri főosztály közreműködésével

Főosztályvezetők:
Freid Mónika, Nyitrai József

Felelős szerkesztő:
Kása Katalin

Szerzők:
Fancsali József, Kása Katalin, Kramarics Tiborné, László Dóra
Nagyné Takács Tünde, Németh Hajnalka, Novák Zoltán,
Szekeres Jánosné, Vass Anikó

Technikai előkészítés:
Némethné Csehi Tünde

Kiadványterv:
Gyulai Katalin

Kézirat lezárva: 2014. szeptember

Internet: <http://www.ksh.hu>

Borítóterv: Lounge Kft.

Nyomdai kivitelezés: Xerox Magyarország Kft. – 2014.084